

Õiguskantsler

Teie 02.11.2020 nr

Meie 09.06.2021 nr 6-3/211077/2103926

Söögivahetunni aeg

Austatud avaldaja

Küsisite õiguskantslerilt, kas sotsiaalministri 15.01.2008 määruse nr 8 „[Tervisekaitseõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis](#)“ (edaspidi toitlustamise määrus) § 4 lõige 1 on põhiseaduse ja seadustega kooskõlas. Selle sätte järgi võib pakkuda koolilõunat kõige varem pärast teist õppetundi, soovitavalt aga pärast kolmandat või neljandat õppetundi.

Teie küsimus on mõistetav. [Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses](#) (PGS) on tõesti kasutatud koolilõuna mõistet. Lõunaks peetakse harilikult keskpäevast söögikorda, nagu Te oma avalduses ka kirjutasite. Koolilõunatoetuse üks olulisem [eesmärk](#) perede toimetuleku toetamise kõrval on tagada igale lapsele vähemalt üks soe toidukord päevas. Sellest võib järeldada, et koolilõuna aeg ei pea tingimata langema keskpäevale. Kool peab söögivahetunniks leidma aja, mis on selle kooli laste huve silmas pidades parim, ning arvestama selle otsuse tegemisel mitmete nõuete ja asjaoludega, mis söögivahetunni aega võivad mõjutada.

Kuna kooli päevakava koostamisel, sh sobivaima söögivahetunni aja määramisel on koolidele antud õigusaktidega kaalutlusruum, pole põhjust pidada sotsiaalministri kehtestatud sätet põhiseadusvastaseks. Küll aga võib konkreetsel juhul valitud toitlustamise aeg osutada seadusvastaseks, kui selle rakendamisel pole lähtutud õigetest kaalutlustest ja asjaoludest.

Lapse heaolu eest peavad seisma eeskätt tema vanemad ([Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 27 lg 3), kellel tuleb muu hulgas hoolitseda, et nende koolikohustuslik laps saaks piisavalt tihti süüa ka koolis olles. Riigi ülesanne on õpilaste tervise kaitseks (PS § 28 lg 1) hea seista, et koolis kehtestatud päevakava võimaldaks muu hulgas õpilastele sobiva aja ja koha söömiseks.

[Rahvatervise seaduses](#) (RTerS), [põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses](#) (PGS), [lastekaitseaduses](#) (LasteKS) ning nende seaduste alusel antud määrustes on riik näinud ette raamistikku, mille järgi saab koostada laste huve arvestava päevakava. Söögivahetundide aegu valides tuleb koolil arvestada tervisekaitse põhinõuetega. Päevakava koostades peab kool arvestama õpilaste vanust ja füsioloogilistest iseärasustest tulenevat tervises seisundit (sotsiaalministri 27.03.2001 määrus nr 36 „[Tervisekaitseõuded kooli päevakavale ja õppekorraldusele](#)“ (edaspidi päevakava määrus) § 6 lg 1) ja tagama, et lastel oleks koolipäeval piisavalt aega süüa ning et koolilõunat pakutakse lapsele sobival ajal (toitlustamise määruse § 4 lg 1). Kool peab veel jälgima, et õppetunnid ei algaks enne kella 8, et õpitegevus õppepäevade vahel oleks jagatud ühtlaselt (päevakava määruse § 8 lg 1 ja § 6 lg 2) ning et igas konkreetses klassiastmes ei oleks nädalas rohkem õppetunde, kui seadus lubab (PGS § 25 lg 2).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kõiki neid nõudeid ja põhimõtteid rakendades tuleb koolil lähtuda ka laste parimatest huvidest (LasteKS § 21). Koolil tuleks välja selgitada, hinnata ja kaaluda, kuidas on võimalik laste huve tasakaalustades ja mõistlikke lahendusi silmas pidades söögivahetunnid kõige paremini korraldada (vt lapse parimates huvides tegutsemise kohta ka Lapse Õiguste Komitee [üldkommentaari nr 14 \(2013\)](#), p 39). Koolid ei tohi niisama valida varaseimat lubatud söögivahetunni aega, vaid see valik peab olema põhjendatud.

Oma osa sobivaima söögivahetunni aja leidmisel on ka kohalikul omavalitsusel, kes korraldab toitlustamist koolis õppetöö ajal ([Eesti Vabariigi haridusseaduse](#) § 7 lg 2 p 8). Ka peab kooli pidaja koolis ja klassis õpilaste arvu kindlaks määrates arvestama tervisekaitse- ja ohutusnõuetega (vt PGS § 7 lg 1 ja 2, § 7¹ lg 1, § 10 lg 1 ja § 26). Seega tuleb nende otsuste tegemisel silmas pidada ka seda, et koolilõuna pakkumist oleks võimalik korraldada mõistlikult ja lapse huve arvestades. Nii on kindlaid põhimõtteid ja nõudeid koos rakendades võimalik tagada konkreetse klassiastme lastele söögivahetund neile kõige sobivamal ajal. Seega on toitlustamise määrust võimalik kohaldada seaduse ja põhiseadusega kooskõlas. Seepärast ei saa toitlustamise määruuses toodud varaseimat lubatud söögivahetunni aega pidada (põhi)seadusvastaseks.

Sõltuvalt asjaoludest tuleb mõnda, et mõnikord võib olla põhjendatud pakkuda koolilõunat juba pärast teise õppetunni lõppu. Näiteks 1. klassi õpilaste nädalakoormus ei tohi ületada 20 tundi ehk keskmiselt neli tundi päevas. Kell 8 algava koolipäeva puhul on pärast teist õppetundi pakutav koolilõuna kui koolipäeva peamine söök nende laste jaoks koolipäeva keskel. Arvestades veel nooremate laste unevajadust ja hommikust ärkamisaega, kooliminekuks kuluvat aega, soovituslikku [toidukordade](#) vaheaega (3,5–4 tundi) ning kooli kohustust pakkuda pikapäevarühma lastele 3–4 tunni pärast lisaeinet või lõunasööki (päevakava määruse § 12 lg 3), ei saa pidada seadusvastaseks seda, kui koolilõunat pakutakse juba pärast teise õppetunni lõppemist.

Kui mõnes klassis algab koolipäev teise tunniga ja lapsed saavad juba pärast esimest koolis oldud tundi süüa, tuleb esmajoones koolil endal hinnata, kas koolilõunaks valitud kellaeg on selle vanusegrupi laste huvides. Kui see on nii, saavad vanemad sellega arvestada ja anda vajaduse korral lapsele kaasa lisavahepala koolipäeva lõpus või pärast koolipäeva.

Kui Teie laste koolis pakutud lahendus ei arvesta Teie hinnangul laste parimaid huve ning lastele võiks koolilõunat pakkuda eelduslikult hiljem kui praegu, saate selle küsimuse esitada mh kooli hoolekogus. Sobivad lahendused tuleks koolil välja mõelda koostöös kooli pidajaga ning kooli hoolekoguga. Näiteks võib varieerida eri kooliastmete tundide aegu nii, et söögivahetunnid oleksid teiste klasside tundide ajal; alustada vanemate klasside tunde hiljem ja seega pakkuda neile ka koolilõunat hiljem; suurendada koolilõuna pakkumise ruumi (mõnes koolis on laiendatud söökla pinda). Kui söögivahetunde pole võimalik hiljem teha, võiks ühiselt läbi arutada lahendusi, mis võimaldaksid lastel süüa ka päeva teises pooles. Näiteks võib korraldada tasuta pikapäevaeine varem või pakkuda seda tasuta eest ka teistele õpilastele, võimaldada lastel kooli kaasa võetud toitu säilitada ja soojendada, kasutada koolipuhveti võimalust. Lahenduste otsimisel võib küsida nõu ka Terviseametilt.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Sotsiaalministeerium, Terviseamet, Haridus- ja Teadusministeerium

Kristi Ploom 693 8437; Kristi.Ploom@oiguskantsler.ee